

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructio practica ...

Institutiones Qvintvplicis Theologiæ - Positivæ videlicet, Asceticæ,
Polemicæ, Speculativæ, & Moralis complectens, Unà cum Appendice
Methodum compendiarium reformationis Ecclesiasticæ à Concilio
Tridentino factæ continente

Lohner, Tobias

Dilingæ, 1679

Art. IV. De Principiis dirigentibus actum moralem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48233](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48233)

di, eumque in finem de se à quovis damnato dictum patet illud Luc. 16. *Rogo te Pater, ut mittas eum in domum patris mei; habeo enim quinque (imò innumeros) Fratres, & desidero ut illis, ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum.*

ARTICULUS IV.

De principijs dirigentibus actum morale.

I. Q. 1. *Quanam sint principia dirigentia actum morale?* Resp. duo potissimum assignari à Theologis, scilicet Legem internam seu Conscientiam, de qua S. Dionysius Psal. 4. ait. *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine, & externam à Superiore latam.*

II. Q. 2. *Quid de Lege interna seu Conscientia sciendum sit?* Resp. tria præcipue, nempe 1. quid sit. 2. Quotuplex sit. 3. Quanam obligatio sit illam sequendi, & tamen omnia resolvere, ex instituto ad Theologiam moralem pertinet, exceptâ fortè quaestione, quâ quaritur, an iustâ sententiâ probabiliori liceat minus probabilem sequi in qua controversia licet non pauci ex antiquioribus, & viderimus Julius Mercorus ex Ordine S. Dominici per integrum libellum, quem *Basin totius Theologiae moralis* intulit, negativam propugnant sententiam, eamque plurimum argumentis stabilire conentur; affirmativam tamen communius hodie Recentiores tenent.

III. Q. 3. *Quid de Lege externa sciendum?* Resp. præcipue de ea quaestiones generales proponi, & decideri à Theologis, videlicet. 1. Quid sit, & quas condiciones involuat. 2. Quotuplex sit. 3. Quam obligationem involvat. 4. Quæ excusent ab hac obligatione. 5. Quis obligetur legibus. 6. Quis ferre, abrogare, vel interpretari possit legem; quæ tota materia, cum prima principia fundamenta Theologiae moralis contineat, ideoque ad præxin potius quàm Speculationem ordinetur, merito à Theologis Scholasticis plerumque præteritur, & Theologis moralibus pertractenda relinquitur; exceptis fortè quæ de Legge aeterna, Mosaica, Naturali, & Gratiae moventur, de quibus proinde, quid Theologi Scholastici sentiant, hoc breviter indicandum est. Itaque.

IV. Q. 4. Quid de Lege aeterna S. Thomas & alii

theologi docent? Resp. sequentia ferè. 1. Legem aeternam
 iuxta S. Thomam q. 93. a. 1. nihil aliud esse, quàm ratio-
 nem divinæ Sapientiæ, secundum quod est directiva omnium
 actionum & motionum ad suos fines, seu, ut S. Augustinus
 l. 21. contra Faustum c. 27. definit. esse summam rationem
 in DEO existentem, cui semper est obtemperandum: vel vo-
 luntatem DEI ordinem naturæ conservari præcipientem, &
 conservari vetantem; de qua proinde Sap. 8. dicatur: *Attin-
 getur a fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter.* 2.
 esse realiter unicam (cùm omnia sub una ratione respiciat,
 quatenus scilicet ad divinam gloriam & Sapientiam mani-
 festandam ordinantur) licet propter diversa objecta ratione
 sua multiplex dici queat. Hinc iterum Sap. 7. dicitur:
*Quam sit una, omnia potest, & in se permanens, omnia inno-
 vat. Est enim in illa Spiritus intelligentia sanctus, unicus,
 multiplex &c.* 3. Non nisi latè ac Analogicè Legem dici,
 cum nec semper sit propriè dictum imperium (nempe re-
 spectu rerum irrationalium) nec ab æterno sit promulga-
 ta, sed ætenu tantum æterna dicatur, quatenus ab æterno
 emittit decretum, cui suo tempore res creatæ subijci debent.
 4. Esse soli DEO & Sanctis in se notam, (eum ipsi soli
 DEUM, cum quo identificata est lex aeterna in se videant)
 in creaturis autem in effectu tantum, quatenus cognoscunt
 per habitum principiorum practicoꝝ seu Sytereſin verita-
 tum practicas ab ea derivatas. 5. Omnem legem ab ista
 æterna derivari juxta illud Sap. 8. *per me Reges regunt, & Le-
 gationes iusta decernunt.* 6. Omnes res creatas huic Legi
 subijci; uti clarè S. Augustinus l. 5. de civ. c. 11. indicavit
 dicens: *Nulla modo aliquid Legibus summi Creatoris, ordina-
 tum, subtrahitur, à quo pax Universitatis administratur.*
 Unde licet interdum res naturales fines suos particularès non
 observant, & homo vel Angelus legem æternam peccan-
 do violaverit, tamen isti ipsi defectus æternæ legi subduntur,
 cum hoc ipsum propter bonum Universi Author naturæ ab
 æterno decreverit, unde eleganter S. Augustinus in Enchir.
 c. 100. ait: *Hoc ipso quòd contra voluntatem DEI fecerint
 (homo & Angelus) de ipsis facta est voluntas eius, qui per
 naturam creaturæ voluntatem, quâ factum est, quod Creator
 noluit,*

luit, implevit ipse, quod voluit. 7. Legem istam in se mutabilem esse, cum sit ipsa ratio divina; dici tamen potest, quod ob certas circumstantias decrevit producere, ob alias iterum annihilare, vel abrogare potest, uti in Lege Moysi ca videre est.

V. Q. 5. *Quid de lege naturali doceant Theologi?* Responsum sequentia præcipue. 1. Eam nihil aliud esse, quam rationis humanæ iudicium sive dictamen, quo per legem nobis ab æterna lege impressum evidenter cognoscitur quid faciendum vel omittendum sit. 2. Duplicia huius legis præcepta dari, nempe Universalissima seu simplicissima (qualia sunt, bonum esse faciendum, & malum vitand. & particularia, quæ ex prioribus derivantur. 3. Esse propriè dictam legem, cum & verè imperet, ac obliget sibi subiectos, & hoc ipso, quod Deus eam mentibus humanis naturaliter inserverit, sufficienter promulgata sit. 4. Materiam illius esse non omnes quidem virtutum actus, sed multi jure duntaxat divino aut humano sint præcepti, & alii qui verò omnino non sub præceptum, sed consilium dicuntur (quæ cadant) sed tamen aliquos saltem omnium virtutum naturalium (nam supernaturales virtutes non pertinent ad legem naturalem) actus, cum de facto in omni materia harum virtutum præcepta quædam naturæ tam affirmativa, quam negativa reperiantur. 5. Legem hanc in genere spectatam quasi inadæquatè seu abstrahendo à circumstantiis, in omnibus hominibus unicam & invariabilem esse; si tamen ad circumstantiis & quoad omnes circumstantias spectetur, tum secundum principia quidem universalissima (& juxta aliquos etiam secundum eas leges, quarum dispensabilitas in defectum primariæ alicujus perfectionis argueret) consideratam in omnibus, & immutabilem esse, non item in aliis legibus, quæ ex principiis universalibus deducuntur, aut in aliis legibus, quæ ex principiis particularibus deducuntur, quæ similem defectum arguunt. Quam totam doctrinam S. Thomas q. 94. a. 5. & q. 100. a. 8. ad 3. sequentibus verbis bene notandis indicat: *Sic igitur præcepta ipsa dicuntur quantum ad rationem iustitiam, quam continent, immutabilia sunt; sed quantum ad aliquam determinationem per applicationem ad singulares actus (ut scilicet hoc vel illud sit hominis actus)*

am in se...
amen re...
us alic...
ce, ob...
lege Mo...
ologit...
uam rec...
o per h...
ognosc...
cia huj...
u simpl...
x malum...
ri van...
ac obli...
nibus h...
gata s...
m actus...
recepti...
ilium de...
virtut...
ent ad l...
a haru...
a, qu...
spectat...
is, in o...
tamen a...
tum se...
uxta al...
ilitas in...
er) con...
in aliis...
tur, aut...
ni de...
entibus...
ya Dec...
immu...
er appl...
homicid...
furo

primum, vel adulterium; an non) hoc quidem est mutabile,
quandoque sola auctoritate divina, in his scilicet, qua à solo
Deo sunt instituta, sicut in matrimonio & aliis huiusmodi:
quandoque etiam auctoritate humana, sicut in his, qua com-
mune sunt hominum iurisdictioni, quantum enim ad hoc, ho-
mines gerunt vicem Dei, non autem quantum ad omnia.

VI. Q. 6. Quid de Mosaica lege sciendum sit? Resp[on]d[etur]
præcipue à Theologis doceri. 1. Legem hanc
Angelum Moyfi fuisse promulgatam Mosaicam ideo tan-
tum dici, quia à Moysse primùm accepta, & postea per eun-
dem populo promulgata fuit. 2. Legem eandem in suo
genere, & pro tempore, quo lata est, perfectam
fuisse; non tamen absolute perfectam bonitatis rationem
habuisse, cum perse, & sine respectu ad Christum novæ le-
gis conditorem non fuerit sufficiens ad æternam beatitudi-
nem obtinendam, sed figura duntaxat fuerit legis secuturæ,
ut apostolus ad Hebr. 10. indicavit, & ipse Deus Ezech. 20.
dixit dicens: Dedi eis præcepta non bona, & iudicia, in
quibus non vivent. 3. Legem hanc solis Judæis datam fu-
isse, neque adeò Gentiles non obligasse, nisi secundum præ-
cepta naturalia, quæ continebat. 4. Fuisse quoque eam le-
gem, unicam unitate ordinis & finis, universim tamen tria
genera præceptorum in se continuisse, *moralia* scilicet, seu
moralium actuum, & cultus divini substantiam perti-
nencia: *ceremonialia* seu ad ritum & modum cultûs divini
pertinentia quæ quadruplicis erant generis, videlicet sacrifi-
cia, sacra seu instrumenta cultûs divini; sacramenta, & spe-
cialia observationes; & *iudicialia*, quæ certum modum ju-
stitiæ in humano convictu observandæ determinabant, ite-
rumque in quatuor genera subdividebantur, quorum pri-
mum determinabat, quis ordo inter Principem & Populum
observandus sit: secundum, quis inter ipsos Populares: tertium
inter domesticos ejusdem Familix tenendus sit. 5. Le-
gem hanc juxta communioem SS. Patrum & Theologorum
in ipso mortis Christi articulo fuisse abrogatam,
ut ipsum templi velum scissum indicabat, & ipsa Sacerdo-
tum, quod per mortem Christi præcipue institutum est,
observatio exigebat, nam, S. Paulo teste ad Hebr. 7. transla-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

to Sacerdotio, necesse est, ut legis translatio fiat. 6. In
dem legem mortiferam (id est, mortem peccati obferam
ribus inferentem) probabilius primùm post sufficientem
Evangelii promulgationem, (quæ juxta communem
Theologorum sententiam quadragesimo anno à Passione
Christi post Jerosolymitanæ Civitatis destructionem
censebatur) esse cœpisse.

VII. Q. 7. *Quid de Evangelica Lege Theologi
ant?* Resp. sequentia potissimum. 1. Per legem Evan-
gelicam nihil aliud intelligi, quàm legem illam, quæ à
Christo tradita, & ab Apostolis prædicata, legi Mosaica suc-
cessit. 2. Legem hanc, si secundùm præcipuum caput,
quod à lege Mosaica distinguitur, spectetur, menti
tam potius, quàm scriptam vocari debere, cum præcipuum
in hac lege sit gratia Spiritus Sancti per fidem & meritum
sibi obtenta, quæ tota mentibus indita est, licet, quia in
dem etiam per Scripturam manifestatur, secundariò scri-
bi dici queat. 3. Materiam illius esse tum internos, tum ex-
ternos virtutum actus, qui à Christo sunt præcepti, con-
silia verò, quæ ab ea proponuntur, hoc ipso, quod necesse
obligent, non nisi latiori sensu materia dici possunt. 4. In-
dem legem omnes omnino homines obligare; hinc enim
Apostoli jussi sunt illam universo mundo prædicare. 5. Le-
gam secundùm se, & quoad obligationem nunquam abrogatam
turi, nec aliam legem illi successuram; hinc enim Chri-
stus Ps. 109. Sacerdos in æternum secundùm ordinem Mel-
chisedech dicitur. 6. Legem hanc quoad moralia præcep-
ta, & præcipuè quoad fidem explicitam in Christum, cum
ante mortem Christi obligasse, quia Christi Incarnatio per
se omni tempore erat objectum necessarium fidei implicitæ
aut explicitè credendum; quoad cæremonialia tamen v. g.
de Sacramentis, recipiendis probabiliter juxta S. Thome
statim post resurrectionem Christi; juxta alios verò post
Pentecostes; aut juxta alios post ipsam promulgationem
sufficienter factam obligare cœpisse. 7. Legem Evan-
gelicam multis titulis præcellere legi Mosaicæ, nempe tan-
tione credendorum, sperandorum, & præceptorum, quæ
omnia longè perfectiora sunt; quàm illius, qui legem
attulit; & eorum, quos obligat; & modo, quo ad sui obli-

tionem impellit, scilicet per caritatem; & ob facilitatem
servandi, ob quam onus leve, & jugum suave à Christo voca-
ta est; & ob ipsam denique efficaciam, quam habet ad homi-
nes justificandos.

VIII. Q. 8. *Quem fructum ex hac materia de prin-
cipiis dirigentibus haurire debeat Theologus?* Resp. duplicem
præcipuè. Primus est, ut, dum conscientiam velut Pæda-
gogum, qui ipsum dirigat, sibi datum à Deo fuisse confide-
re, eandem diligenter & perfectè obsequatur, ne ejusdem assi-
duos, duròsque stimulos experiatur, illòdque olim S. Pau-
lus in act. 9. denuò audire cogatur: *Ego sum, quem tu
persequeris: durum est tibi contra stimulum calcitrare.* Se-
cundus est, ut dum sub Evangelica lege se creatum fuisse
agnoscat beneficium; sua vissimùmque hoc jugum,
quod levissimum tantò alacrius suscipiat, feratque quan-
tum sibi per illius impositionem gratiam ac favorem
illud esse agnoscit, idèoque illud ad Naaman olim à
rege dictum l. 3. Reg. c. 5. sibi applicet: *Si rem grandem
dixisset Propheta (& Deus) certe facere debueras, quanto
magis, quia nunc dixit tibi &c.*

ARTICULUS V.

De principio adjuvante actum moralem,
seu de Gratia.

I. Q. 1. *Quid de Gratia potissimùm sciendum sit Theo-
logis?* Resp. quinque præcipuè. 1. Quid sit? 2. Quotuplex
sit? 3. Quæ sit necessitas illius. 4. Quæ causæ. 5. Qui-
bus effectus illius sint, de quibus in hoc articulo breviter
loquetur.

II. Q. 2. *Quid sit gratia?* Resp. esse donum ex di-
vina benevolentia profectum; vel, ut S. Thomas q. 110.
art. 1. definit, esse qualitatem, quâ anima ad consequendam
beatitudinem supernaturalem promoveretur.

III. Q. 3. *Quotuplex sit gratia?* Resp. omissis aliis
distinctionibus, potissimùm triplicem assignari à
Theologis. Prima est in gratiam *habitualem*, quæ est habi-
tus supernaturalis reddens verum Amicum & Filium adopti-
vum Dei, realitèrque justificans; & *actualem*, quæ est piâ
illu-